

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА БАЙРАМ ЕРТАЛИКЛАРИНИ ТАШКИЛ ETISHNING MAZMUN-MOHİYATI

Jumasheva G.

p.f.d., professor,

Daniyarova Sh.

1-kurs magistr

Xaytimetova Sh.

2-kurs talabasi

Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: maktabgacha ta'lim tashkiloti, bayram ertaliklarini tashkil etish, ma'naviy-ahloqiy tarbiya, ertaklar, tarbiya, ta'lim.

Ключевые слова: дошкольное образовательное организация, организация праздничных утренников, духовно-нравственное воспитание, сказки, воспитание, образование.

Key words: organization of pre-school education, organization of holiday mornings, spiritual and moral education, fairy tales, upbringing, education.

Резюме:

Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bayram ertaliklarini tashkil etishning muhim shartlari aniqlangan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bayram ertaklarini sahnalashtirishga qaratilgan tayyorgarlik jarayonining asosiy bosqichlarini tahlil qilish, ma'naviy-ahloqiy jihatdan barkamol insonni voyaga etkazish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarini ular ongiga singdirish vatarbiyalashning nazariy asoslari masalalari ko'rib chiqiladi, yosh avlod shaxsining ma'naviy rivojlanishi tushunchasining mohiyati ochib beriladi. Maqola ma'naviyat va axloqni tarbiyalashga qiziqish ko'rsatish, yosh avlod o'rtasida axloqiy tarbiya samaradorligini oshirish muammosini o'rganishga bag'ishlangan bo'lib, bu o'z xalqi madaniyati bilan tanishish imkoniyatini yaratdi.

Резюме:

В статье рассматриваются вопросы теоретических основ обучения детей логическому мышлению на основе сказок народной педагогики, воспитания духовно-нравственного совершенного человека, внедрения в их сознание национальных и общечеловеческих ценностей и воспитания, раскрывается сущность понятия духовного развития личности подрастающего поколения. Статья посвящена проблеме проявления интереса к воспитанию духовности и нравственности, повышению эффективности нравственного воспитания подрастающего поколения, что дало возможность познакомиться с культурой своего народа.

Summary:

In the article, the important conditions for the organization of holiday fairy tales in preschool educational organizations are defined, the main stages of the preparation process aimed at staging holiday fairy tales in preschool educational organizations are analyzed, the moral and moral

development of a mature person, national and universal values are inculcated in their minds, and the theoretical aspects of education issues of the foundations are considered, the essence of the concept of spiritual development of the personality of the young generation is revealed. The article is devoted to the study of the problem of showing interest in the education of spirituality and morality, increasing the effectiveness of moral education among the young generation, which created an opportunity to get acquainted with the culture of their people.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bayram ertalıkları bola hayotining eng muhim va tarkibiy qismiga aylangan bo'lib, tantanavorlik, xursandlik va shodlik holatini vujudga keltiradi, bolalarning badiiy estetik didini tarbiyalaydi. Maktabgacha yoshdagi bolaning har tomonlama rivojlantirishda musiqiy bayramlarning o'rni nihoyat katta. Shunday ekan, bayram ertalıkları bola tarbiyasida hayotiy muammolarni bartaraf etish, axloqiy tarbiya berish, ma'naviyatsizlikka qarshi turish, bolalarda faol aqliy faoliyatga intilish va ehtiyojni uyg'otishni nazarda tutadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi ertalıklar va bayramlar yurtimizning muhim voqealari bilan bog'liq tarzda tashkil etiladi. Bolajonlarimiz turli xil bayramlarga bag'ishlangan ertalıklarda mamlakatimizning muhim sanalari va bayramlari bilan tanishib va taassurotlarga ega bo'ladilar. Bunday ertalıklarda musiqa katta ahamiyatga ega. Zero, ertalıklarda bolalar qo'shiq kuylaydilar, raqsga tushadilar, bolalar musiqiy cholg'ularida ijro etadilar. Bayram ertalıklar uchun ataylab ssenariylar yoziladi. Ssenariylar mavzusi bayram ruhiga yaqin bo'lishi, turli xil she'rlar, kuy va qo'shiqlardan tashkil topgan bo'lishi kerak. Demak, bayram ertalıklaridagi ssenariy xilma-xil bo'lmog'i lozim. Tanlanadigan ssenariyning mazmuni bayram mazmuni bilan chambarchas bog'liq bo'lishi lozim. Bayramlardan tashqari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida hayrlashuv kechalari ham tashkil etiladi. Bunda asosan, tayyorlov guruhlari tarbiyalanuvchilari ishtirok etib, ular Maktabgacha ta'lim tashkiloti bilan hayrlashib maktabga yo'llanma oladilar. Bayram ertalıklaridagi ssenariy musiqiy fon ostida namoyish etiladi. Shuning uchun musiqa rahbari va tarbiyachi har bir, hodisa va jarayonlar uchun mos bo'lgan musiqa namunalari tanlashi o'ta muhim hisoblanadi.

Bundan tashqari kecha o'tkaziladigan zallarni ham bayram kayfiyatiga mos jihozlash zarur. Musiqa mashg'ulotlarida va tarbiyachi tomonidan o'rganilgan qo'shiq, raqs, o'yin va muhim sanalar o'tkaziladigan ertalıklarda ijro etiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarda asosan sanalarga bag'ishlangan ertalıklarga rejali ravishda tayyorgarlik ko'rib boriladi: Yangi yil, Xalqaro xotin-qizlar kuni va tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarini maktabga kuzatish bayram ertalıkları. Mazkur bayram ertalıklarini bolalar sabrsizlik bilan kutadilar.

Bayram kuni bolalar uchun eng quvonchli onlarga aylanishi ko'proq ertalik ssenariysidagi ashula, musiqa, raqs, o'yin va musiqali jarayonlar ssenariyning puxta tayyorlanishiga bog'liq. Mazkur ssenariy maktabgacha ta'lim tashkilotidagi barcha guruh bolalarining bir jamoa bo'lib birlashishlariga katta yordam beradi. Ertalikda ota-onalar ham qatnashishlari sababli bolalar ular oldida o'z chiqishlarini a'lo darajada ijro etishga intiladilar. Umuman, ertaliklar musiqa tarbiyasining maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilari bilan birgalikda bayramdan bayramgacha olib borgan umumiy faoliyatining yakuni va hisoboti sifatida katta ahamiyatga egadir. Musiqa mashg'ulotlari va tarbiyachi tomonidan o'rganilgan va o'rganilgan qo'shiq, raqs, o'yin va atoqli sanalarga o'tkaziladigan ertaliklarda ijro etiladi.

Maktabgacha yoshda hissiy sezgirlikning rivojlanishi asosan hissiy baholashga asoslangan bolalarda musiqaga ijobiy munosabatning paydo bo'lishiga olib keladi. Tafakkur va tasavvur jarayonlari vositasida yuzaga keladigan hissiy-baholash munosabati asta-sekin takomillashib boraveradi, bu esa bolaning musiqiy-estetik ongini shakllantirilishining namoyon bo'lishida namoyon bo'ladi. Musiqa san'atining yuksak badiiy asarlarini idrok etishda intonatsiya tajribasini to'plash va hissiy ta'sirchanlikni rivojlantirish bolalar musiqa madaniyatini shakllantirishning zarur shartidir. Tajribalarning bu qimmatli natijasi, o'z navbatida, bolalarda musiqaga ijobiy hissiy va baholash munosabatini shakllantirish uchun asosdir.

Bolaning his-tuyg'ularini, qiziqishlarini, tafakkurini, tasavvurini, didini rivojlantirib, biz uning musiqiy-estetik ongini va umuman musiqa madaniyatining asoslarini shakllantiramiz. Musiqiy madaniyatni keyingi egallash uchun maktabgacha yoshdagi davr nihoyatda muhimdir. Aynan bolalikda go'zallik me'yorlari shakllanadi, bu bolalarning musiqiy va umumiy rivojlanishi ko'p jihatdan bog'liqdir.

Respublikamiz olimlari tomonidan maktabgacha ta'lim tashkilotida bayram ertaliklarini tashkil etish bo'yicha qator ishlar amaalga oshirilgan: Jumladan, B.Boltayev va J.A. Xodjayevlar tomonidan "Maktabgachaga ta'lim tashkilotlarida musiqa tarbiyasi" nomli darslikda maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy tarbiya mashg'ulotlari, bayram tadbirlarini rejalashtirish keng tahlil qilingan.

Bola turli davr va uslubdagi jahon musiqa klassikasi durdonalarini hamda xalq musiqasini idrok etish tajribasini qanchalik erta to'plash imkoniyatiga ega bo'lsa, uning his-tuyg'ulari qanchalik boy bo'lsa, uning rivojlanishi shunchalik muvaffaqiyatli bo'ladi. Bolaning estetik ongini musiqa yordamida boyitib borilsa, bu uning ma'naviy kamolotini faollashtiradi. Xuddi shunday musiqa ta'limi nazariyasi va metodologiyasida va qo'shiq yozish, musiqiy-ritmik

ijodkorlik, bolalar cholg'u asboblari da musiqa chalish shaklini olgan ijodiy faoliyatda farqlanadi. Bolalarning musiqiy faoliyati musiqani idrok etish kabi musiqiy faoliyatning barcha boshqa turlarida namoyon bo'ladigan musiqiy va o'quv faoliyati bilan ifodalanadi. Har qanday faoliyatda muayyan harakatlarning rivojlanishiga asoslanib, bola aqliy jihatdan rivojlanadi, ya'ni. uning tafakkuri, tasavvuri, idroki, xotirasi va boshqalar rivojlanadi.

Musiqiy madaniyat asoslarini rivojlantirish natijasida bolada boshlang'ich qadriyat yo'nalishlari - hayot va san'atdagi go'zallikni qadrlash qobiliyati shakllanadi. Bolalarning musiqani ijodiy idrok etishi ularning umumiy intellektual va hissiy rivojlanishiga yordam beradi. Bunday rivojlanish bolalarda haqiqiy hayotda namoyon bo'ladigan insoniy tuyg'ularni tushunishlarini kengaytiradi.

O'tmish va hozirgi xalq kuylari, mumtoz musiqa merosini tinglagan bola avlodlarning bebaho madaniy tajribasini o'rganadi. Musiqiy san'at asarlarini idrok etish insonni asta-sekin o'zi uchun muhim bo'lgan fikrlar, his-tuyg'ular va mazmuni aniqlashga yo'naltiradi. Musiqaga hayotda hissiy sezgirlikning rivojlanishi, mehribonlik, boshqa odamga hamdardlik ko'rsatish kabi shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishi bilan bog'liq. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda musiqa alohida, o'ziga xos o'rin tutadi. Bu san'atning ushbu turining o'ziga xos xususiyatlari va maktabgacha yoshdagi bolaning psixologik xususiyatlari bilan bog'liq. B.M.Teplov musiqani "inson qalbining ko'zgusi", "hissiy ong", "Inson hissiyotlari modeli", u insonning dunyoga, unda sodir bo'layotgan hamma narsaga va shaxsning o'ziga bo'lgan munosabatini va bizning munosabatimiz, siz bilganingizdek, bizning his-tuyg'ularimizni aks ettiradi degan xulosaga keladi. Demak, his-tuyg'ular musiqaning asosiy mazmuni bo'lib, u insonning hissiy sohasini shakllantirishning eng samarali vositalaridan biridir.

San'atning ko'plab turlari orasida estetik-badiiy tarbiyada, har tomonlama barkamol bola shaxsini shakllantirishning butun tizimida musiqa haqli ravishda alohida o'rin tutadi. Hissiy soha maktabgacha yoshdagi bolalar psixikasining yetakchi sohasidir. U bolaning shaxsiyatini shakllantirishda, uning yuqori aqliy vazifalarini, shuningdek, umuman xatti-harakatlarini tartibga solishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bolaning hissiy sohasining to'liq shakllanishigina bolaning shaxsiy uyg'unlikka erishishiga imkon beradi, Aytish joizki, maktabgacha yoshda bolaning o'zi hissiyotlarga boydir, shuning uchun uning yuqori badiiy musiqa bilan uyg'unlashuvining ahamiyatini yuqori baholash mumkin. Musiqa, shuningdek, kognitiv va axloqiy sohalarni shakllantirishga yordam beradi. Biroq farzandlarimiz jamiyatining o'ziga xos sharoitlarida

yashab, kamol topmoqda. Hamma joyda yangraydigan va ommaviy axborot vositalari tomonidan rivojlantiriladigan zamonaviy pop, rok musiqasi (biz xohlaymizmi yoki yo'qmi)ni bizning bolalarimiz ularni tinglashmoqda. Uning shamanistik ritmlari, o'ta yuqori chastotalari, chidab bo'lmas baland ovozi ongni chetlab o'tib, ong ostiga tushadi va shu bilan bolaning hissiy holatiga kuchli salbiy ta'sir ko'rsatadi, uning ruhi, aqli va shaxsiyatini buzadi. Klassik musiqa palitrasi boy, tili moslashuvchan va rang-barangdir. So'zga bo'ysunmagan, o'z ifodasini topmagan har bir narsa bunday musiqada aks etadi. U tabiatning buyuk uyg'unligini ayniqsa yorqin kuylaydi.

Musiqa san'ati hissiy tajribani kengaytirish va boyitish uchun cheksiz imkoniyatlarni taqdim etadi. Musiqa intonatsiyalar boyligini kristalllashtiradi, inson tuyg'ulari va kechinmalarining turli tuslarini ifodalaydi. Musiqa insonni eng chuqur qamrab oladi va uning hissiy borligini tartibga soladi, u bilan muloqotda bola o'zining hissiy faolligi va ijodiy tashabbusi uchun osongina yo'l topadi. Maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiyatining hissiy sohasi faoliyati uning muvaffaqiyatli musiqiy va ijodiy rivojlanishining shartidir. Bu hissiy faoliyat bolaga musiqiy qobiliyatlarini amalga oshirish imkoniyatini beradi, hissiy aloqa vositasiga aylanadi, maktabgacha yoshdagi bolalarda musiqaga hissiy sezgirlikni rivojlantirishning muhim shartidir. Bola shaxsini shakllantirish jarayoni haqidagi zamonaviy qarashlar nafaqat yangi bilim va ko'nikmalarni egallashga, balki shaxsiy madaniyatning asosini tashkil etuvchi shaxsning muayyan qadriyat yo'nalishlarini rivojlantirishga tayanish bilan tavsiflanadi. Agar bilimlarni uzatish, asosan, shaxsning intellektiga murojaat qilishni talab qilsa, unda qadriyat yo'nalishlarining rivojlanishi, birinchi navbatda, insonning his-tuyg'ulari va his-tuyg'ulariga ta'sir qilish bilan bog'liq bo'lib, bu o'z navbatida o'zgarishlarga yordam beradi. uning e'tiqodiga bo'lgan qadriyat munosabati.

Taniqli rus olimi, psixolog G.S. Tarasovning ta'kidlashicha, yuksak san'at, xususan, musiqa klassikasi bolalarning aqliy rivojlanishi uchun eng kerakli qo'llanma bo'lib, "ko'plab hayotiy vazifalarni bajaradi ... va hal qilishga chaqiriladi ... eng muhimi - bolalarga singdirish. insoniyatning ma'naviy madaniyatiga ichki daxldorlik hissi, musiqa olamida bolalarning hayotiy pozitsiyasini tarbiyalash. G'ayratli hissiy muhitda bolalarning qarashlari va pozitsiyalari shakllanadi, ijtimoiy aloqalar shakllanadi. Bolalarning axloqiy va estetik didini rivojlantirishda musiqaning ta'siri katta. Musiqa, boshqa san'at kabi, bolaning har tomonlama rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalik - bu bolaning go'zallik dunyosi bilan eng maqbul tanishish davri. Musiqiy rivojlanish umumiy rivojlanishga o'zgarimas

ta'sir ko'rsatadi: hissiy soha shakllanadi, fikrlash yaxshilanadi, musiqiy qobiliyatlar rivojlanadi. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqqa madaniyatini shakllantirish maktabgacha yoshdan boshlanishi kerak.

Adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 592 b.
2. B.Boltayev, J.A.Xodjayev. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida musiqa tarbiyasi. -T.: O'qituvchi, 2015.
3. Методика музыкального воспитания в детском саду / Под ред. Н.А.Ветлугиной. М.: Просвещение, 1989.
4. Тарасов Г. С. Учебно-творческая деятельность студентаисполнителя // Вопросы психологи. 1983. № 3
5. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей: учебное пособие. –М.: "Планета музыки".2020. -488стр.